

HUTTELÎ, İbnü'l-Cüneyd
(ابن الجنيد الختلى)Ebû İshâk İbrâhîm b. Abdillâh
b. el-Cüneyd el-Huttelî el-Bağdâdî
(ö. 270/884 [?])

Muhaddis ve sûfî.

200 (816) yılı civarında doğdu. İbnü'l-Cüneyd olarak da tanınır. Ebû İshâk künyesiyle anılması, İshâk adında bir oğlu olduğu için değil adı İbrâhîm olanların genellikle bu künyeyi alması sebebiyledir. Aslen Horasan bölgesinin kuzeyindeki Huttel kasabasının olan Huttelî'nin Bağdat'ta yaşadığı ve genellikle Sâmerrâ'da oturduğu kaydedilmektedir. En eski hocalarının vefat tarihlerinden anlaşıldığına göre 214 (829) yılından önce ilim tahsiline başlamıştır. Huttelî Bağdat'ta Kabîsa b. Ukbe es-Süvâî, Muâviye b. Amr b. Mühelleb el-Bağdâdî, Yahyâ b. Maîn, Süleyman b. Harb el-Ezdî el-Basrî ve sûfî Ebû Ca'fer Muhammed b. Hüseyin el-Bür-cülânî'den hadis dinledi. Basralı muhaddislerden Ebû Seleme et-Tebûzekî ile Amr b. Merzûk'tan, Kûfe'de Ebû Nuaym Fazl b. Dûkeyn'den, Dimaşk'ta Saîd b. Ebû Meryem ve Saîd b. Kesîr b. Ufeyr gibi muhaddislerden hadis ilimlerini okudu. İbn Asâkir, Huttelî'nin Dimaşk'ta Süleyman b. Abdurrahman, Hişâm b. Ammâr, Muhammed b. Âbid, Duhaym ve Safvân b. Sâlih gibi muhaddislerden hadis dinlediğini belirtmektedir (*Târîhu Dimaşk*, VII, 4). Basra, Kûfe, Şam, Mısır vb. şehirlere ilmî seyahatler yapan Huttelî'nin buralarda seksen sekiz kadar hocadan hadis dinlediği tesbit edilmiştir (*Sü'âlâtü İbni'l-Cüneyd*, neşredenin mukaddimesi, s. 15, 59-66).

Evlendiği kendi ifadesinden anlaşılan Huttelî'nin Yahyâ b. Maîn'in, "Hanımın ve çocukların yoksa senin burada işin ne? Ya sınırlarda asker ol veya kendini şu sahillere at; çünkü dünya değersizdir" (a.g.e., s. 346) şeklindeki kınamasından sonra zâhidâne bir hayat yaşamaya başladığı kaydedilir.

Zehebî *Tezkiretü'l-huffâz*'da (II, 586) Huttelî'nin muhtemelen 260 (874) yılı civarında vefat ettiğini söylerken *A'lâmü'n-nübelâ*'da (XII, 632) 270 (884) yılı civarına kadar yaşadığını kaydetmektedir. Süyûtî ile günümüz araştırmacıları bu tarihlerden birincisini tercih ediyorlarsa da Zehebî gibi bir tarihçinin daha sonra telif ettiği eserinde verdiği tarih daha doğru olmalıdır.

Hatîb el-Bağdâdî Huttelî'nin sika bir râvi olduğunu söylemiş (*Târîhu Bağdâd*, VI, 120), daha sonraki muhaddisler de ona katılmış, Zehebî de onun hadiste imam ve hâfız olduğunu ifade etmiştir (*A'lâmü'n-nübelâ*, XII, 631). Kendisini Sâmerrâ'da gördüğünü kaydeden İbn Ebû Hâtîm babasının Huttelî'den hadis yazdığını belirtmiştir (*el-Cerh ve't-ta'dîl*, II, 110). Huttelî'nin adı Ahmed b. Hanbel'den hadis rivayet eden âlimler arasında da zikredilmektedir (İbn Ebû Ya'lâ, I, 96).

Huttelî'den hadis dinleyenler arasında İbn Ebû'd-Dünyâ, Ebû Bişr ed-Dûlâbî ve Harâitî gibi âlimler vardır. Günümüze ulaşan iki eserini rivayet eden Ebû Bekir Muhammed b. Ahmed b. Hârûn el-Askerî ile Ebû't-Tayyib Muhammed b. Kâsım b. Ca'fer el-Kevkebî'den başka Fazl b. Muhammed eş-Şa'rânî, Ebû'l-Abbâs Ahmed b. Muhammed b. Mesrûk et-Tüsî, Ebû Bekir Muhammed b. Ca'fer b. Muhammed es-Sâmerrî ve *et-Teheccüd* adlı eserini rivayet etmiş olan Muhammed b. Hâmid b. Serî de (İbn Hayr, s. 287) onun öğrencileridir.

Eserleri. 1. *Sü'âlât li-Yahyâ b. Maîn fi'l-cerh ve't-ta'dîl*. *Sü'âlâtü İbni'l-Cüneyd* adıyla da tanınan ve bu adla yayımlanan eser, uzun zaman derslerini dinlediği Yahyâ b. Maîn'e hadis râvilerinin cerh ve ta'dîli konusunda sorduğu 890 soru ve bunların cevaplarından oluşmaktadır. Onun diğer eserlerinin ilmî seviyesi konusunda bir fikir veren bu eser Ahmed Muhammed Nürseyf ile (Medine 1408/1988) Seyyid Ebû'l-Meâtî en-Nûrî ve Mahmûd Muhammed Hafîl (Beyrut 1410/1990) tarafından yayımlanmıştır. 2. *el-Maḥabbetü li'llâh sübhânehû ve te'âlâ*. Süfîlerin Allah sevgisi konusunda yazdıkları ilk eserler arasında yer alır. Hellmut Ritter, sûfîlerin bu hususta kaleme aldıkları en eski eserin Ebû'l-Hasan Ali b. Muhammed ed-Deylemî'nin *'Aḫḫü'l-illî ve'l-me'lûf 'ale'l-lâmi'l-ma'tûf* olduğunu söylüyorsa da (İbnü'd-Debbâğ, neşredenin mukaddimesi, s. "he"), Deylemî'nin kaynakları arasında olduğu görülen Hâris el-Muhâsibî'nin *el-Ḥubbü li'llâh ve merâtibü ehlih* ile (Ebû'l-Hasan ed-Deylemî, vr. 35^b; İbn Hayr, s. 272) Ebû Abdullah Amr b. Osman el-Mekkî'nin *Kitâbü'l-Maḥabbetü* (Ebû'l-Hasan ed-Deylemî, vr. 20^b, 37^b, 38^b, 46^b, 92^a, 148^b; Hücûvîrî, s. 552) adlı eserlerinin zamanımıza ulaşmış olmadığı henüz bilinmediğinden Huttelî'nin kitabının bu konuda yazılmış ilk eser olduğu söylenebilir. Huttelî eserde Allah sevgisi konu-

sunda tefsir veya te'vilini verdiği âyetleri (27 adet), hadisleri (26 adet), diğer peygamberlere veya ilâhî kitaplara nisbet edilen sözleri (23 adet), adlarını verdiği sûfî, zâhid ve sâlihlerin sözlerini (101 adet), zühd konusundaki şiirleri (8 adet) ve adlarını vermediği rahip ve filozofların sözlerini (78 adet) toplamış; kendi sözlerine (12 adet) ilâve olarak naklettiği yirmi iki söz dışında bütün sözleri (239 adet) senedleriyle birlikte zikretmiştir. Bu eseri kendisinden talebesi Ebû Bekir el-Askerî nakletmiştir. Muhaddislerin usulüyle yazılan kitap, Abdülkerîm Zuhûr Adî tarafından tek yazma nüshasına dayanılarak Şam'da *Mecelletü'l-mecma'î'l-uḡâti'l-'Arabîyye*'nin dört sayısında (LVIII/4 [1403/1983], s. 657-729; LIX/1 [1404/1984], s. 3-44; LIX/2, s. 245-284; LIX/3, s. 463-504) yayımlanmıştır. Huttelî'nin *et-Teheccüd*, *ez-Zühd*, *el-Ḥavf*, *el-Vera'*, *el-Evliyâ* ve *er-Ruhbân* adlı eserlerinin günümüze ulaşmadığı sanılmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Huttelî, *Sü'âlâtü İbni'l-Cüneyd* (nşr. Ahmed M. Nürseyf), Medine 1408/1988, s. 346, ayrıca bk. neşredenin mukaddimesi, s. 11-17, 59-66; Fîrûzâbâdî, *el-Kâmûsü'l-muḥîṭ*, "İtl" md.; İbn Ebû Hâtîm, *el-Cerh ve't-ta'dîl*, II, 110; İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist*, s. 237; Ebû'l-Hasan ed-Deylemî, *'Aḫḫü'l-illî ve'l-me'lûf 'ale'l-lâmi'l-ma'tûf*, Tübingen Üniversitesi Ktp., nr. 81, vr. 20^b, 35^b, 37^b, 38^b, 46^b, 92^a, 148^b; Sehmî, *Târîhu Cür-cân* (nşr. M. Abdülmuîd Han), Beyrut 1407/1987, s. 187; Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, II, 222; VI, 120; Abdülganî el-Ezdî, *Müştebehü'n-nisbe* (nşr. Ömer Abdüsselâm Tedmürî), Beyrut 1417/1997, s. 85; İbn Mâkûlâ, *el-İkmâl*, III, 219; Hücûvîrî, *Keşfü'l-maḥcûb* (trc. İsmâil Abdülhâdî Kındîl), Kahire 1395/1975, s. 552; İbn Ebû Ya'lâ, *Ṭabaḳâtü'l-Ḥanâbile*, I, 96; Sem'ânî, *el-Ensâb*, II, 131; V, 44; İbn Asâkir, *Târîhu Dimaşk*, VII, 4-7; İbn Hayr, *Fehrese*, s. 272, 287; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, II, 346; İbn Nukta, *Tekmilâtü'l-İkmâl* (nşr. Abdülkayyûm b. Abdürrabbinnebî - M. Sâlih Abdülazîz el-Murâd) Mekke 1408/1987, II, 487; İbnü'l-Esîr, *el-Lübâb*, I, 421; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, II, 586; XII, 631-632; a.mlf., *Tezkiretü'l-huffâz*, II, 586; a.mlf., *el-Müştebih*, I, 136; İbn Nâsiruddin, *Tavzîhu'l-müştebih* (nşr. M. Naîm el-İrgûsûf), Beyrut 1414/1993, II, 201; İbn Hacer, *Tebşîrü'l-müntebih*, I, 396; Süyûtî, *Ṭabaḳâtü'l-huffâz* (Ömer), s. 260; a.mlf., *Lübbü'l-lübâb* (nşr. M. Ahmed Abdülazîz - Eşref Ahmed Abdülazîz), Beyrut 1411/1991, I, 273; İbnü'd-Debbâğ, *Meşâriku envâri'l-kulûb* (nşr. H. Ritter), Beyrut, ts. (Dârü Sâdir, neşredenin mukaddimesi, s. "he"); Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifin*, I, 51; Sezgin, *GAS*, I, 107, 645.

 CEMİL AKPINAR
HUVEYLİD b. HÂLİD

(bk. EBÜ ZÜEYB el-HÜZELÎ).